

ความสำคัญของวัดร้างในปัจจุบันต่อการพระศาสนาในสมัยอยุธยา THE SIGNIFICANCE OF THE PRESENT ABANDONED TEMPLES ON RELIGION IN THE AYUTTHAYA PERIOD

วิราวรรณ สมพงษ์เจริญ* | WIRAWAN SOMPONGJAROEN

ABSTRACT

The purpose of this article is to study the history of abandoned temples around the city island of Phranakhon Si Ayutthaya Province. It is found that the present abandoned temples were significantly related to the history and religion of the Ayutthaya period. This study has led to knowledge and understanding of how significant these abandoned temples have been and still remain.

Keywords : abandoned temples, religion in the Ayutthaya period

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประวัติและความเป็นมาของวัดร้างรอบเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา พบว่าวัดร้างในปัจจุบันมีประวัติและความสำคัญเกี่ยวข้องกับการพระศาสนาในสมัยอยุธยา ทำให้เราเชื่อมโยงข้อมูลและเรื่องราวต่าง ๆ นำไปสู่ความรู้และความเข้าใจถึงความสำคัญของวัดร้างเหล่านี้ซึ่งยังคงหลงเหลือร่องรอยมาถึงปัจจุบัน

คำสำคัญ : วัดร้าง, การพระศาสนาในสมัยอยุธยา

* อาจารย์ประจำสาขาวิชาประวัติศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

บทนำ

“วัด” เป็นสิ่งแสดงให้เห็นว่าพระนครศรีอยุธยาเป็นสิ่งคัมภีร์พุทธศาสนา วัดในพุทธศาสนาทั้งในเกาะเมืองและบริเวณรายรอบแล้ว อาจมีราว 250 วัด เป็นวัดในเกาะเมืองประมาณ 80 วัด และเป็นวัดสำคัญของพระนครศรีอยุธยาด้วย เช่น วัดพระศรีสรรเพชญ์ วัดพระราม วัดมงคลพิตรวัดมหาธาตุ วัดราชบูรณะ เป็นต้น (วินัย พงศรีเพียร, 2551 : ไม่มีเลขหน้า) อีกทั้งพระนครศรีอยุธยาก็ยังมีวัดสำคัญอีกมากมายในฐานะ “วัดร้าง”

งานศึกษาเรื่อง “วัดและวังอยุธยา พระราชวังโบราณ วัดพระศรีสรรเพชญ์ วิหารมงคลพิตร พระราชวังจันทร์เกษม วัดไชยวัฒนาราม วัดราชบูรณะ วัดหน้าพระเมรุ วัดพนัญเชิง เพนียดคล้องช้าง” ของ ศิริศักดิ์ คุ่มรักษา (2547) กล่าวถึงที่ตั้ง ประวัติศาสตร์ ความเป็นมาและเหตุการณ์สำคัญซึ่งวัดร้างที่กล่าวถึงคือ วัดพระศรีสรรเพชญ์ วัดไชยวัฒนาราม วัดราชบูรณะ วัดหน้าพระเมรุ

งานศึกษาเรื่อง “วัดร้างในเมืองอยุธยา” ของ เคน เมย์ (2551) เป็นการสำรวจสถานที่จริงร่วมกับการศึกษาค้นคว้าเอกสารภาษาอังกฤษที่เกี่ยวกับอยุธยา แล้วนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับวัดร้างในเมืองพระนครศรีอยุธยา จำนวน 84 วัด แบ่งเป็นวัดร้างในอุทยานประวัติศาสตร์ วัดนอกอุทยานประวัติศาสตร์ วัดร้างทางทิศใต้ของเกาะเมือง วัดร้างทางทิศตะวันออกของเกาะเมือง วัดร้างทางทิศเหนือของเกาะเมือง และวัดร้างทางทิศตะวันตกของเกาะเมือง แบบการเล่าเรื่องผ่านประสบการณ์จริงโดยการระบุที่ตั้ง ประวัติความเป็นมา และสภาพในปัจจุบัน

งานศึกษาเรื่อง “พรรณนาภูมิสถานพระนครศรีอยุธยา เอกสารจากหอหลวงฉบับความสมบูรณ์” ของ วินัย พงศรีเพียร (2551) เป็นหนังสือกล่าวถึงสิ่งที่เป็นหลักและประธานของพระนคร แผนที่ที่ตั้งและประวัติของวัดที่ยังเหลือซากอยู่ในปัจจุบัน และวัดที่ปรากฏในเอกสารแต่ยังไม่พบ ภูมิฐานของเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา สถานที่สำคัญในเมือง สภาพภายในเขตกำแพงพระนคร พระราชฐานในและนอกเกาะเมือง บริเวณโดยรอบเกาะเมือง ตลาดในกรุงและรอบกรุง และลูกค้ำวานิช

งานศึกษาเรื่อง “กรุงเก่าเล่าเรื่อง” ของ วรณศิริ เดชะคุปต์ และ ปรีดี พิศภูมิ วิถี (2554) เป็นหนังสือกล่าวถึงประวัติและความเป็นมาของพระอารามหลวงซึ่งพระเจ้า

แผ่นดินทรงสร้างหรือปฏิสังขรณ์และที่มีชื่อมาในพงศาวดารซึ่งบางวัดเป็นวัดร้าง เช่น วัดพระราม วัดมหาธาตุ วัดราชบูรณะ วัดสพสวรรค์ วัดวรเชษฐ์ วัดบรมพุทธาราม และ พระอารามนอกพระนคร เช่น วัดภูเขาทอง วัดมเหยงคณ์ วัดไชยวัฒนาราม วัดพระยาแมน วัดกุฎีดาว ฯ

งานศึกษาเรื่อง “อยุธยาที่ไม่คุ้นเคย” ของปรีดี นวมะรัตน์ (2557) เป็นหนังสือกล่าวถึงที่ตั้งและประวัติความเป็นมา รวมทั้งเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ที่เกิดขึ้นหรือเกี่ยวข้องกับสถานที่นั้น ๆ เช่น วัดนก วัดระฆัง วัดพลับพลาไชย วัดไชยภูมิ วัดขุนแสน วัดท่าทราย วัดสพสวรรค์ วัดวังไชย วัดโค วัดกระบือ วัดเผาข้าว วัดแร้ง วัดหัตถาวาส วัดศรีโพธิ์ วัดพระยาแมน วัดภูเขาทอง วัดป่าพลู วัดนางคำ วัดกระโจม วัดนางชี วัดกุฎี วัดกระซ่าย วัดราชพลี

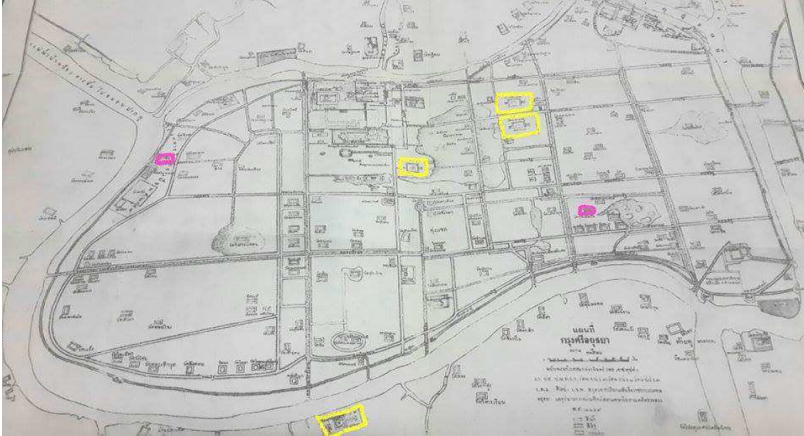
การศึกษาครั้งนี้ผู้ศึกษาจะใช้ข้อมูลจากเอกสารวิชาการร่วมกับแผนที่พระนครศรีอยุธยาอธิบายความสำคัญของวัดร้างในเรื่องการพระศาสนาในพระนครศรีอยุธยา

วัดร้างในปัจจุบันต่อการพระศาสนาในพระนครศรีอยุธยา

คำว่า “วัดร้าง” ในที่นี้ หมายถึง วัดที่ยังเหลือซากอยู่ในปัจจุบัน และวัดที่ปรากฏในเอกสารแต่ยังไม่พบซากตามการแบ่งประเภทโบราณสถานในเมืองของกรมศิลปากร เมื่อพิจารณาเอกสารวิชาการและแผนที่พระนครศรีอยุธยาระบุตำแหน่งที่ตั้งของวัดต่าง ๆ ซึ่งแบ่งออกได้เป็นสามลักษณะ คือ วัดที่ยังมีพระสงฆ์จำพรรษาอยู่ วัดร้างที่ไม่มีพระสงฆ์จำพรรษาอยู่ และวัดร้างที่ปรากฏแต่ชื่อเรียกและไม่มีพระสงฆ์จำพรรษาอยู่

เมื่อสืบค้นจดหมายเหตุพระรณามิสถานพระนครศรีอยุธยา ฉบับหอหลวงกล่าวถึง “หลักของพระนคร” หมายถึง พระมหาธาตุ (ปูชนียสถานที่ก่อสร้างขึ้นเพื่อบรรจุพระบรมสารีริกธาตุของพระพุทธองค์ที่เป็นสถาปัตยกรรมขนาดใหญ่ที่มีรูปทรงพระปรางค์) และ พระมหาเจดีย์ (ปูชนียสถานที่ก่อสร้างขึ้นเพื่อบรรจุพระบรมสารีริกธาตุหรือเป็นสิ่งที่เป็นสัญลักษณ์ของพระพุทธองค์ที่เป็นสถาปัตยกรรมขนาดใหญ่ที่มีรูปทรงเจดีย์

แบบต่าง ๆ) ” พร้อมทั้งระบุตำแหน่งลงในแผนที่พระนครศรีอยุธยาฉบับพระยาโบราณราชธานินทร์ดังนี้

ภาพที่ 1 แผนที่กรุงศรีอยุธยาฉบับพระยาโบราณราชธานินทร์

พระมหाराตุ	พระมหาเจดีย์
1. พระมหาธาตุวัดพระราม	1. พระมหาเจดีย์วัดสวนหลวงสพสวรรค์
2. พระมหาธาตุวัดมหาธาตุ	2. พระมหาเจดีย์วัดขุนเมืองใจ
3. พระมหาธาตุวัดราชบูรณะ	3. พระมหาเจดีย์วัดเจ้าพระยาไทย
4. พระมหาธาตุวัดสมรโกฏ	4. พระมหาเจดีย์วัดกุเขาทอง
5. พระมหาธาตุวัดพุทไธสวรรย	5. พระมหาเจดีย์วัดใหญ่ไชยมงคล

ภาพที่ 2 พระมหาธาตุวัดราชบูรณะ

ภาพที่ 3 พระมหาเจดีย์วัดภูเขาทอง

สำหรับพระมหาธาตุวัดมหาธาตุ ซึ่งในปัจจุบันรู้จักกันในนาม “วัดมหาธาตุอยุธยา” เป็นพระมหาธาตุขนาดใหญ่ซึ่งเป็นศาสนสถานประจำเมืองพระนครศรีอยุธยา พระมหาธาตุนี้เป็นอนุเสาวรีย์ซึ่งก่อสร้างขึ้นเพื่อเป็นที่ประดิษฐานพระบรมสารีริกธาตุ มีนัยยะสำคัญคือ เครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจและเครื่องเตือนให้พุทธบริษัทได้ระลึกถึงพระพุทธเจ้าหลังเสด็จดับขันธปรินิพพานไปแล้ว พระมหาธาตุวัดมหาธาตุมิได้เป็นเพียงพระมหาธาตุประจำเมืองเท่านั้นแต่ยังเป็น “มหาธาตุแห่งราชอาณาจักรอยุธยา” ซึ่งทำหน้าที่เชิงความหมายที่สัมพันธ์กับราชอาณาจักรในเรื่องสิ่งยืนยันความสำคัญของเมืองพระนครศรีอยุธยาในฐานะเมืองหลวงของราชอาณาจักร

ภาพที่ 4 พระมหาธาตุวัดมหาธาตุของเมืองพระนครศรีอยุธยา

นอกจากนี้ พระราชพงศาวดารกรุงศรีอยุธยา ฉบับหลวงประเสริฐอักษรนิติ์ กล่าวถึงการสถาปนา พระศรีรัตนมหาธาตุขึ้นในปี พ.ศ. 1917 ซึ่งตรงกับรัชสมัยของ สมเด็จพระบรมราชาธิราชที่ 1 (ขุนหลวงพะงั่ว) “พระศรีรัตนมหาธาตุฝ่ายบูรพาทิศ” เป็นองค์เดียวกับพระมหาธาตุวัดมหาธาตุ ไซหรือไม่ว่า เมื่อพิจารณาแผนผังของเมือง พระนครศรีอยุธยาจะเห็นว่า พระมหาธาตุที่ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกของพระราชวังหลวง ซึ่งเป็นศูนย์กลางของบ้านเมืองนั้น คือ พระมหาธาตุวัดมหาธาตุ พระมหาธาตุวัดพระราม พระมหาธาตุวัดลังกา พระมหาธาตุ วัดสมรโกฏิ ทั้งนี้พระมหาธาตุวัดลังกามีขนาดเล็กจึงไม่น่าจะเป็นพระมหาธาตุสำคัญที่ถูกกล่าวถึง นอกจากนี้ สมเด็จพระมหาธรรมราชาโปรดให้ขุดขยายคู่อ้อมหน้าทางปากตะวันออกของเกาะเมืองจากคลองลัดขนาดเล็กกลายเป็นแม่น้ำกว้างใหญ่ ทำให้พื้นที่ทางปากตะวันออกของเกาะเมืองนั้นถูกตัดขาดไปจากการรับรู้ของผู้คน

ข้อสังเกตหนึ่งเกี่ยวกับพระมหาธาตุวัดสมรโกฏิ คือ ช่วงเวลาที่พระราเมศวรขึ้นครองราชย์ครั้งแรกในปี พ.ศ. 1913 แต่ถูกสมเด็จพระบรมราชาธิราชที่ 1 (ขุนหลวงพะงั่ว) เสวยราชสมบัติแทนแล้วให้พระราเมศวรไปครองราชย์ที่เมืองลพบุรีแทนพระมหาธาตุวัดมหาธาตุสร้างเสร็จสมบูรณ์ ในปี พ.ศ. 1917 เมื่อสมเด็จพระบรมราชาธิราชที่ 1 (ขุนหลวงพะงั่ว) ได้เสด็จสวรรคตในปี พ.ศ. 1931 พระเจ้าทองล้านพระราชโอรสขึ้นครองราชย์ที่กรุงศรีอยุธยา แต่ถูกพระราเมศวร ยกทัพจากเมืองลพบุรีมาปราบดาภิเษกขึ้นเป็นกษัตริย์ที่พระนครศรีอยุธยา ดังนั้นตั้งแต่ พ.ศ. 1913-1931 ในที่นี้ อาจสันนิษฐานว่า “พระศรีรัตน มหาธาตุฝ่ายบูรพาทิศ” ที่สถาปนาขึ้นในสมัยสมเด็จพระบรมราชาธิราชที่ 1 (ขุนหลวงพะงั่ว) ในปีพ.ศ. 1917 นั้นหมายถึง พระมหาธาตุวัดสมรโกฏิ ส่วนพระมหาธาตุวัดมหาธาตุสร้างเสร็จสมบูรณ์ในปีพ.ศ. 1917 น่าจะเป็นพระมหาธาตุวัดมหาธาตุที่เมืองลพบุรี (เกรียงไกร เกิดศิริ, 2558 : ไม่มีเลขหน้า)

นอกจากพระมหาธาตุแล้ว ยังมีพระมหาเจดีย์สำคัญของเมืองพระนครศรีอยุธยา พระมหาเจดีย์วัดใหญ่ไชยมงคลตั้งอยู่ในวัดใหญ่ไชยมงคลซึ่งเป็นวัดที่มีพระสงฆ์จำพรรษาอยู่ ส่วนมหาเจดีย์อื่น ๆ ได้แก่ พระมหาเจดีย์ วัดสวนหลวงสพสวรรค์ พระมหาเจดีย์ วัดขุนเมืองใจ พระมหาเจดีย์วัดภูเขาทองเป็นมหาเจดีย์ในวัดร้างที่ไม่มีพระสงฆ์จำพรรษา

อยู่ ส่วนพระมหาเจดีย์วัดเจ้าพระยาไทย เป็นมหาเจดีย์ในวัดร้างที่ปรากฏแต่ชื่อเรียกและไม่มีพระสงฆ์จำพรรษาอยู่ซึ่งมีข้อสันนิษฐานว่าเป็นพระมหาเจดีย์เดียวกับที่วัดใหญ่ไชยมงคลซึ่งมีไช้ แม้ว่าพระมหาเจดีย์เหล่านี้จะเป็นมหาเจดีย์ในวัดร้างแต่เป็นพระมหาเจดีย์สำคัญในทางประวัติศาสตร์และโบราณคดีที่ควรค่าแก่การอนุรักษ์ต่อไป

นอกจากนี้การศาสนาในสมัยอยุธยากล่าวถึงลักษณะการปกครองคณะสงฆ์สมัยอยุธยา ออกเป็นสามฝ่าย ได้แก่ เจ้าคณะฝ่ายซ้าย ฝ่ายอริยวาสี และเจ้าคณะฝ่ายขวา และมีการกำหนดว่าวัดใดอยู่ฝ่ายใดดังตารางต่อไปนี้

คณะฝ่ายซ้าย	คณะฝ่ายกลาง	คณะฝ่ายขวา
สมเด็จพระอริยวงศ์สังฆราชาธิบดี วัดมหาธาตุ เจ้าคณะฝ่ายซ้าย	พระพุฒาจารย์ วัดโบสถ์ราชเดชะ เจ้าคณะกลาง	พระวันรัตน์ วัดป่าแก้ว ในพระนคร เจ้าคณะฝ่ายขวา
	พระญาณไตรโลก วัดโรงธรรม เจ้าคณะรอง	
พระพิมลธรรม วัดรามาวาส พระราชาคณะ	พระอุบาลี วัดบางกะจะ พระราชาคณะ	พระธรรมโคตม วัดธรรมิกราช พระราชาคณะ
พระเทพกวี วัดพระราม พระราชาคณะ	พระญาณโพธิ วัดเจ้ามอญ พระราชาคณะ	พระธรรมไตรโลกย์ วัดสุทธาสวรรค์ พระราชาคณะ
พระพรหมมุนี วัดราชประดิษฐฐาน พระราชาคณะ	พระธรรมโกษา วัดประดู่ พระราชาคณะ	พระธรรมเจดีย์ วัดสวนหลวงสบสวรรค์ พระราชาคณะ
พระราชามุนี วัดภูเขาทอง พระราชาคณะ	พระเทพมุนี วัดกุฎีดาว พระราชาคณะ	พระโพธิวงศ์ วัดสวนหลวงคางคาว พระราชาคณะ
พระปรากฏกรม วัดหน้าพระเมรุ พระราชาคณะ	พระเทพโมหี วัดสมณโกฏ พระราชาคณะ	พระธรรมวิโรจน์ วัดโพธาราม พระราชาคณะ

คณะฝ่ายซ้าย	คณะฝ่ายกลาง	คณะฝ่ายขวา
พระราชกวี วัดบวรโพธิ์ พระราชาคณะ	พระธรรมกิจ วัดมเหยงคณ์ พระราชาคณะ	พระนารอด วัดดุสิตาราม พระราชาคณะ
พระศรีสมโพธิ์ วัดฉัตรทนต์ พระราชาคณะ		พระพุทธโฆษาจารย์ วัดพุทธไสวรรคยวาศ พระราชาคณะ
พระภาณุเถระ วัดศรีโยธยา พระราชาคณะ		พระวิเชียรเถระ วัดชัยวัฒนาราม พระราชาคณะ
พระญาณสิทธิ วัดสังฆาวาส พระราชาคณะ		พระธรรมสารเถระ วัดปราสาท พระราชาคณะ
พระอนุรุทธ วัดท่าทราย พระราชาคณะ		พระญาณสมโพธิ วัดป่าตอง พระราชาคณะ
พระโชติบาล วัดรากแค พระราชาคณะ		พระอริยโคดม วัดแก้วฟ้า พระราชาคณะ
พระธรรมวิโรจน์ วัดกษัตราวาส พระราชาคณะ		พระอริยมุนี วัดราชบุรี นอกพระนคร พระราชาคณะ
พระอภัยสารท วัดป่าใน พระราชาคณะ		พระนิกรม วัดธงชัย พระราชาคณะ
พระอภัยสาร วัดป่าฝ้าย พระราชาคณะ		พระนโรครธญาณ วัดตลอดช่อง พระราชาคณะ
พระญาณรักชิต วัดสังฆา พระราชาคณะ		พระญาณรังสี วัดสาทติชน พระราชาคณะ

คณะฝ่ายซ้าย	คณะฝ่ายกลาง	คณะฝ่ายขวา
พระราชาคณะ		พระราชาคณะ
พระไตรสรณะรัช วัดตองปุ		พระอริยธัช วัดจกกลม
พระราชาคณะ		พระราชาคณะ

ตารางที่ 1 ลักษณะการปกครองคณะสงฆ์สมัยอยุธยา
(วินัย พงศ์ศรีเพียร, 2551 : ไม่ปรากฏเลขหน้า)

จากตารางข้างต้น แสดงให้เห็นถึงลักษณะการปกครองคณะสงฆ์สมัยอยุธยา แบ่งออกเป็นสามฝ่าย ได้แก่ เจ้าคณะฝ่ายซ้าย คือ สมเด็จพระอริยวงศ์สังฆราชาธิบดี วัดมหาธาตุ ประกอบด้วยพระราชาคณะ 8 รูป ขอบเขตสังฆมณฑลในการดูแลวัดในพระนครศรีอยุธยาที่ขึ้นตรง 17 วัดและวัดหัวเมืองเหนือ 49 หัวเมือง เจ้าคณะกลางฝ่ายอรัญวาสี พระพุทธานุรักษ์ วัดโบสถ์ราชเดชะ ประกอบด้วยพระราชาคณะ 8 รูป ขอบเขตสังฆมณฑลในการดูแลพระสงฆ์ฝ่ายวิปสนาอรัญวาสีทั้งอาณาจักร พระสงฆ์ฝ่ายรามัญลาว และเขมร อีกทั้งทำหน้าที่เทศนาแด่พระมหากษัตริย์เมื่อคราวทรงเสด็จออกจากเมืองพระนครศรีอยุธยา และเจ้าคณะฝ่ายขวา พระวันรัตน์ วัดป่าแก้วในกำแพงพระนครศรีอยุธยา ประกอบด้วยพระราชาคณะ 11 รูป ขอบเขตสังฆมณฑลในการดูแลในการดูแลวัดในพระนครศรีอยุธยาที่ขึ้นตรง 17 วัดและวัดหัวเมืองปักษ์ใต้ 49 หัวเมือง (วินัย พงศ์ศรีเพียร, 2551 : ไม่ปรากฏเลขหน้า)

ความสำคัญของวัดร้างในปัจจุบันต่อการพระศาสนาในสมัยอยุธยา

1) วัดร้างในปัจจุบันต่อการพระศาสนาในสมัยอยุธยาในเรื่องหลักของพระนคร คือ พระพุทธศาสนาหรือพุทธจักรมีความสำคัญเหนือกว่าราชาอาณาจักรในลักษณะการกำหนดปูชนียสถานที่เป็นหลักของพระนครซึ่งหมายถึง พระมหาธาตุ และ พระมหาเจดีย์ ให้เป็นสิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจของชาวกรุงศรีอยุธยา เมื่อเกิดการเสียกรุงครั้งที่สอง พ.ศ. 2310 เกิดแนวคิดการฟื้นฟูบ้านเมืองให้เหมือน “เมืองบ้านเมืองยังดี” แนวคิดเรื่องการสถาปนา วัดมหาธาตุเป็นวัดสำคัญแห่งหนึ่งของเมืองได้ถ่ายทอดจากราชธานีอยุธยามาสู่กรุงรัตนโกสินทร์แห่งใหม่ การสถาปนาวัดมหาธาตุขึ้นใหม่ด้วยการบูรณปฏิสังขรณ์ “วัดสลัก”

ซึ่งเป็นวัดที่สร้างอยู่ระหว่างพระราชวังหลวงกับวังหน้า โดยสมเด็จพระบวรเจ้ามหาสุรสิงหนาทโปรดให้บูรณปฏิสังขรณ์วัดสลักเมื่อ พ.ศ. 2326 และทรงพระราชทานชื่อว่า “วัดนิพพานาราม” ต่อมาพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชฯ ได้พระราชทานใหม่เป็น “วัดพระศรีสรรเพชญ์” และ “วัดมหาธาตุ” ในที่สุด (วินัย พงศรีเพียร, บรรณาธิการ (2556) : 107)

2) วัดร้างในปัจจุบันต่อการพระศาสนาในสมัยอยุธยาในเรื่องลักษณะการปกครองคณะสงฆ์ คือ การให้ความเคารพต่อการปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปตามพระวินัยและศาสนประเพณี เห็นได้จากบันทึกของเยเรเมียส ฟาน ฟลิท (Jeremias van Vliet) เจ้าหน้าที่อัครราชทูตของบริษัทอินเดียตะวันออกประจำสถานทูตศรีอยุธยาในสมัยพระเจ้าปราสาททองบันทึกเรื่องราวเกี่ยวกับการปกครองของสงฆ์ว่า “พวกพระสงฆ์ต้องเชื่อฟังบรรดาพระสงฆ์ซึ่งเป็นผู้ปกครองสูงสุด คือ พระราชาคณะ 4 รูป (four bishops) ของวัดสำคัญ ๆ ของกรุงศรีอยุธยา พระราชาคณะของวัดหน้าพระธาตุมีเกียรติสูงสุด อำนาจทางสงฆ์ของพระราชาคณะเหล่านี้ยิ่งใหญ่นำประหลาด ส่วนตัวของพระราชาคณะได้รับความเคารพและได้รับเกียรติอย่างสูง แต่ในทางโลกพระสงฆ์ต้องเชื่อฟังกษัตริย์” (กรมศิลปากร, 2556 : 112-113) เมื่อพระสงฆ์ประพฤติตนนอกพระวินัยและกระทำความผิดอาญาแผ่นดิน ฝ่ายอาณาจักรจึงเข้ามาเกี่ยวข้องโดยกำหนดให้ศาลธรรมการมีอำนาจชำระคดีความที่ภิกษุสามเณรถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดใด ๆ อันเป็นการละเมิดศีลสิกขาโดยเฉพาะเรื่องเสพเมถุนเป็นปราชิกซึ่งเกิดในราชธานี (กฎหมายตรา 3 ดวง เล่ม 1 , 2548: 239)

บทสรุป

การศึกษาเอกสารวิชาการร่วมกับแผนที่พระนครศรีอยุธยาพบว่า มีวัดร้างจำนวนหนึ่งซึ่งเป็นวัดที่ยังเหลือซากอยู่ในปัจจุบัน และวัดร้างที่ปรากฏในเอกสารแต่ยังไม่พบซาก มีความสำคัญต่อการพระศาสนาในสมัยอยุธยาในเรื่องการเป็นหลักพระนครในฐานะสิ่งศักดิ์สิทธิ์ประจำเมืองและราชอาณาจักรและการแบ่งอำนาจของพุทธจักรของการปกครองคณะสงฆ์สมัยอยุธยา แม้ว่าวัดเหล่านี้จะเป็นวัดร้างแต่ก็มีความสำคัญมาแต่ครั้งอดีตและยังคงปรากฏร่องรอยมาถึงปัจจุบัน

เอกสารอ้างอิง

- กฎหมายตรา 3 ดวง เล่ม 1 ฉบับพิมพ์มหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมือง แก้ไขปรับปรุงใหม่. (2548). กรุงเทพฯ : สุขภาพใจ.
- เกรียงไกร เกิดศิริ. “พระมหาธาตุหลักกรุงศรีอยุธยา ที่มา ความหมาย และความยกย่องของประวัติศาสตร์ว่าด้วยการสถาปนา” ใน เอกสารประกอบการสัมมนาโครงการวัดมหาธาตุ มรดกสถาปัตยกรรมความทรงจำพระนครศรีอยุธยา ระหว่างวันที่ 19-20 มีนาคม 2558 ณ ห้องประชุม 317 มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา. โบราณราชานินทร์ (พร เดชะคุปต์). (2550). **อธิบายแผนที่พระนครศรีอยุธยากับคำวินิจฉัยของพระยาโบราณราชานินทร์ ฉบับชำระครั้งที่ 2 และภูมิสถานกรุงศรีอยุธยา**. นนทบุรี : สำนักพิมพ์ต้นฉบับ.
- วรรณศิริ เดชะคุปต์ และคนอื่น ๆ. (2555). **เจ้าคุณกรุง : สมุดภาพพระยาโบราณราชานินทร์ (พร เดชะคุปต์)**. กรุงเทพฯ : โชคชัยการพิมพ์ แอนด์ กราฟฟิค.
- วินัย พงศ์ศรีเพียร. (2551). **พรรณนาภูมิสถานพระนครศรีอยุธยา เอกสารจากหอหลวงฉบับความสมบูรณ์**. กรุงเทพฯ : อุษาคเนย์.
- _____. (2551). **พรรณนาภูมิสถานและมรดกความทรงจำแห่งพระนครศรีอยุธยา**. กรุงเทพฯ : อุษาคเนย์. 2551.
- _____. (2556). **230 ปี ศรีรัตนโกสินทร์ มรดกความทรงจำกรุงเทพมหานคร**. กรุงเทพฯ: โครงการวิจัย 100 เอกสารสำคัญเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ไทย.
- ศิริศักดิ์ คุ่มรักษา. (2547). **วัดและวังอยุธยา พระราชวังโบราณ วัดพระศรีสรรเพชญ์ วิหารมงคลบพิตร พระราชวังจันทร์เกษม วัดไชยวัฒนาราม วัดราชบุรณบุรีณะ วัดหน้า พระเมรุ วัดพนัญเชิง เหนือคคลองช้าง**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แปลนรีดเดอร์ส.
- ศิลปากร, กรม. (2556). **รวมบันทึกประวัติศาสตร์อยุธยาของฟาน ฟลิท (วัน วลิต)**. กรุงเทพฯ: หจก. โชติวงศ์ ปรีณัติง.